

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ КЛІМАТОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядається проблема взаємозв'язку припливу іноземного капіталу та рівня розвитку макроекономічних показників країни. Запропоновано основні напрями поліпшення інвестиційного клімату в Україні, шляхи підвищення інвестиційної привабливості України.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, інвестиційний ризик, інвестиційна політика.*

Актуальність. В сучасних умовах глобалізації ринків, швидкої зміни споживчих переваг та наростаючих темпів технологічних змін особливо значення набуває моніторинг світовим інвестиційним капіталом глобального економічного простору у пошуку ресурсних переваг тієї чи іншої території. Від інвестиційного потенціалу країни – реципієнта залежить, який обсяг капіталу надійде у країну та наскільки ефективно країна зможе використовувати вигоди іноземного інвестування.

Головною передумовою забезпечення соціально-економічного розвитку України, підвищення конкурентоспроможності та поліпшення фінансового стану суб'єктів вітчизняної економіки, посилення їх конкурентної позиції на внутрішніх та зовнішніх ринках є активізація інвестиційної діяльності, заснована на пошуку привабливих напрямів та об'єктів ефективного вкладення наявних вільних ресурсів [1]. Важливою ролі набуває проблема формування інвестиційного іміджу України, тобто, створення привабливого інвестиційного клімату. Актуально стає проблема розробки комплексної моделі управління інвестиційним кліматом України, яка б стала науковим підґрунтям стратегії розвитку інвестиційного потенціалу держави в сучасних умовах глобалізації. Необхідно терміново розробити адекватний ринковим відносинам інвестиційний механізм, що органічно поєднає у собі одночасно управління формами державного та приватного інвестування, забезпечить оптимізацію взаємозв'язків різних суб'єктів інвестиційної діяльності, створення відповідної законодавчо – нормативної бази та інші заходи, що регламентують інвестиційний процес як на рівні окремого підприємства чи галузі, так і на рівні держави в цілому. У зв'язку з цим, важливе методологічне значення набуває саме трактування поняття «інвестиційний клімат».

Огляд літератури. Постановка загальної проблеми. У період становлення ринкової економічної системи в Україні теоретико – методологічним питанням визначення сутності поняття «інвестиційний клімат» присвячені наукові роботи таких вчених – економістів, як: Н. Ігошкіна, Н. Бутка, В. Вороніна, С. Кваша, Н. Патика, І. Бланка, Л. Гончаренка, В. Комарова, Ю. Конова, А. Готи, В. Паппа, І. Сіваченка та ін. [3–9].

Проте, незважаючи на велику кількість оригінальних та змістових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених з досліджуваної проблематики, слід визначити, що практично відсутні фундаментальні дослідження, присвячені проблемам управління інвестиційним кліматом на макроекономічному рівні.

Через різноманіття підходів, які використовуються для визначення сутності поняття «інвестиційний клімат», досі не сформовано належних умов для створення системи інформаційного супроводу стану розвитку інвестиційного клімату України, моделі управління інвестиційним кліматом та розкриття чинників, що заважають поліпшенню інвестиційного клімату та прискоренню прогресивних структурних зрушень у вітчизняній економіці. Це перешкоджає формуванню серйозних основ для розвитку ефективного інвестиційного бізнесу. Вітчизняним інвестиційним структурам складно трансформуватися до міжнародних установ спільного інвестування, сприяти формуванню потоків інвестиційних вкладень у вітчизняну економіку.

Ціль та задачі. Мета статті полягає у формуванні концепції управління інвестиційним кліматом, визначенні ефективності інвестиційних витрат, оптимізації напрямків інвестування в сучасних умовах на території України.

Основна частина. Інвестиційний клімат формується під впливом політичних, економічних і соціальних чинників, найвагомішу роль серед яких відіграють економічні параметри країни, що приймає інвестиції. Поняття інвестиційного клімату включає комплекс елементів, які бере до уваги іноземний інвестор, приймаючи рішення про здійснення інвестицій. Таким чином, категорія інвестиційного клімату дає змогу скласти уяву про ту систему орієнтирів і цінностей, у рамках якої діють інвестори, у тому числі й іноземні. А це, в свою чергу, дозволяє виробити оптимальну лінію поведінки держави щодо іноземних інвестицій.

Сутність поняття «інвестиційний клімат» полягає у синергетичному поєднанні двох невід’ємних у контексті тлумачення цього поняття складових, а саме: «інвестиції» та «клімат». За умови сучасної нестабільної економіки важливою проблемою є визначення ефективності інвестиційних витрат, взаємозв’язку капітальних вкладень і структурних зрушень в економіці, визначення пріоритетів у галузевій структурі інвестицій.

Якщо аналізувати одну зі складових поняття «інвестиційний клімат», а саме термін «інвестиції», то можна сказати, що: «інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу з ціллю отримання прибутку, тобто грошові кошти, цінні папери, інше майно, у тому числі майнові права, інші права, що мають грошову оцінку, вкладаються у об’єкт підприємницької і (або) інших видів діяльності з ціллю отримання прибутку чи досягнення іншого корисного ефекту».

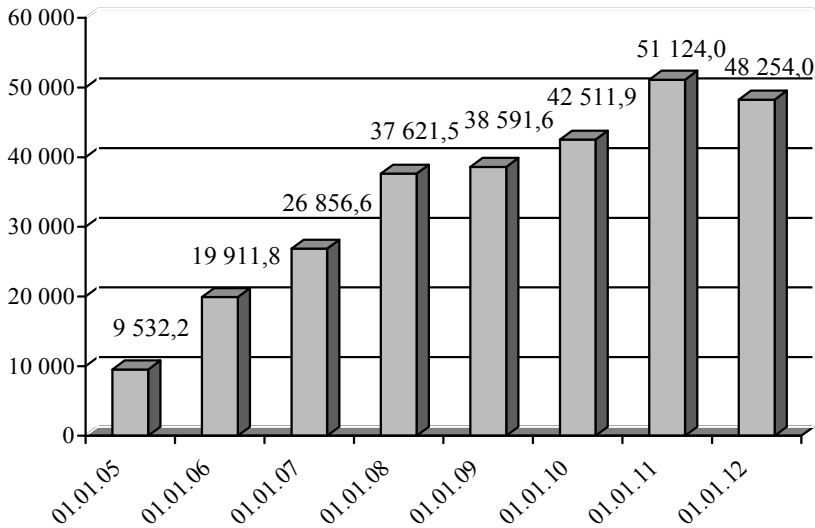
Другою невід’ємною складовою трактування поняття «інвестиційний клімат» є саме термін «клімат», що походить від грецького «klīma» («нахил») та означає багаторічний режим погоди будь-якої місцевості, одну із її основних географічних характеристик.

Отже, виходячи із вищевикладеного, пропонуємо наступне визначення поняття «інвестиційний клімат»: «інвестиційний клімат – це комплексна характеристика соціально – економічного середовища, що проявляється на якісному рівні сукупності політичних, мікро- і макроекономічних, правових, соціальних, географічних а також інших умов, які характеризують доцільність і надійність, визначають схильність до інвестування економічних суб’єктів, забезпечуючи продуктивну інвестиційну діяльність вітчизняних і зарубіжних інвесторів».

Інтеграція України в систему міжнародних економічних відносин вимагає підвищення конкурентоспроможності національної економіки, але її модернізація стримується через брак власних ресурсів, в першу чергу – фінансових.

Вирішити проблему могло б залучення іноземних інвестицій та мобілізація ресурсів резидентів, передумовами чому є значний ресурсний потенціал, інфраструктура, а також об’єм внутрішнього ринку [2].

Динаміка припливу прямих іноземних інвестицій в Україну представлена на рис. 1.

■ Обсяги інвестицій, нарастаючим підсумком з початку інвестування

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україну (млн дол. США)

Отже, як видно з наведених даних, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2005 по 2012 роки поступово збільшувався. Проте, на сьогоднішній день, потенційні інвестори характеризуються порівняно низьким інтересом до України. Причиною цього вбачається несприятливий інвестиційний клімат, зумовлений низьким рівнем привабливості умов економічної діяльності і високим рівнем інвестиційних ризиків (рис. 2).

Аналізуючи наведені дані, бачимо, що впродовж 2002–2012 років спостерігається поступове збільшення притоку прямих іноземних інвестицій в Україну, але у 2005, 2007 та 2008 роках присутнім є значне різке збільшення надходжень інвестиційних коштів в економіку країни. Проте, 2012 рік характеризується зменшенням притоку прямих іноземних інвестицій у порівнянні з попередніми роками. Тому, з метою створення додаткових дієвих стимулів для розширення інвестиційної діяльності, вирішення питань макроекономічної стабілізації, поліпшення інвестиційного клімату, в тому числі умов діяльності іноземних інвесторів в Україні, слід забезпечити стабілізоване управління інвестиційним кліматом задля економічного розвитку держави, розробити нові й удосконалити існуючі функції системи управління.

Оцінка інвестиційного клімату в Україні представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка інвестиційного клімату в Україні

	Doing Business 2011 рейтинг країн	Doing Business 2010 рейтинг країн	Зміна рейтингу
В цілому	145	147	+2
Реєстрація підприємства	118	136	+18
Отримання дозволів на будівництво	179	181	+2
Реєстрація власності	164	160	-4
Кредитування	32	30	-2

Продовження табл. 1

	Doing Business 2011 рейтинг країн	Doing Business 2010 рейтинг країн	Зміна рейтингу
Захист інвесторів	109	108	-1
Оподаткування	181	181	0
Міжнародна торгівля	139	139	0
Забезпечення виконання контрактів	43	43	0
Ліквідація підприємств	150	145	-5

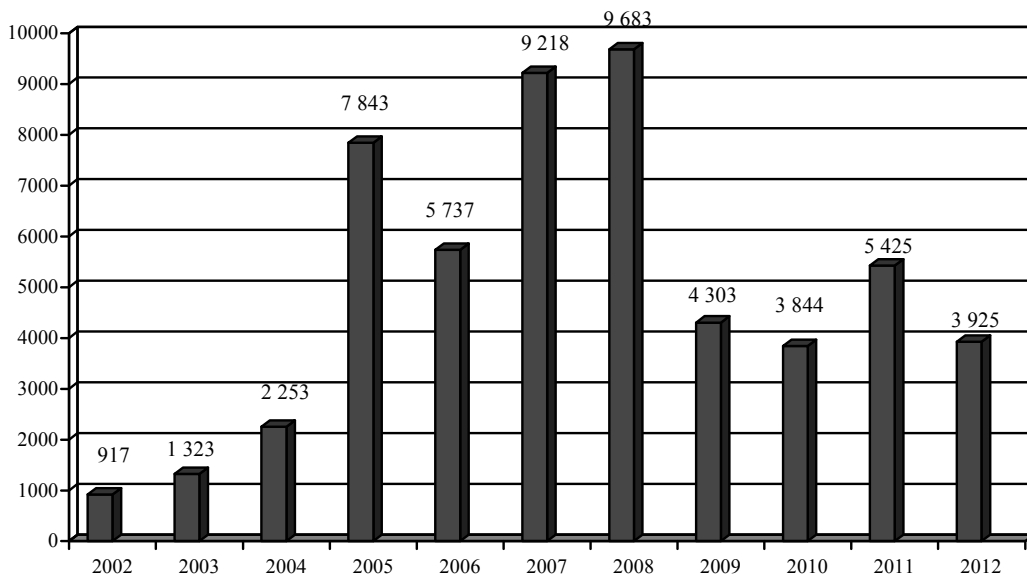

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в Україну по роках (млн дол. США)

Впровадження поняття управління інвестиційним кліматом дасть можливість більш масштабно орієнтуватися у проблемах економічного розвитку нашої країни, проводити критичний аналіз ролі чинників, які впливають на розвиток інвестиційного клімату, ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю на території України, розробляти та впроваджувати ряд заходів, спрямованих на виведення української економіки з кризового стану та регулювання її поточної діяльності.

Пропонуємо наступне тлумачення поняття «управління інвестиційним кліматом»: «управління інвестиційним кліматом – це цілеспрямований вплив на динаміку сукупності політичних, мікро – і макроекономічних, правових, соціальних, географічних а також інших факторів, які характеризують доцільність і надійність, визначають схильність до інвестування економічних суб'єктів, забезпечуючи продуктивну інвестиційну діяльність з метою отримання прибутку і (або) досягнення соціального ефекту».

Впроваджуючи поняття «управління інвестиційним кліматом» головною метою є саме пошук можливих шляхів забезпечення стабільності та стимулювання розвитку інвестиційного клімату нашої країни за умови постійного моніторингу інвестиційної активності на території країни та чіткого регулювання дій іноземних й вітчизняних інвесторів.

У процесі управління інвестиційним кліматом рішення приймаються на основі аналізу інвестиційної привабливості та реалізації потенційних можливостей у вигляді інвестиційної активності [3].

Кожен інвестор має своє суб'єктивне судження про сприятливість існуючого інвестиційного клімату. Тому, за допомогою маркетингових досліджень визначається перелік найбільш привабливих умов інвестиційного клімату для потенційних інвесторів. Потім ринок інвесторів сегментується за різноманітними ознаками та складається профіль кожного сегменту. Необхідно зіставити очікування та побажання інвесторів з можливостями суб'єктів управління. У результаті зіставлення будуть визначені умови формування інвестиційного клімату, які доцільно покращити.

Найважливішим етапом є вибір факторів, за допомогою яких планується найбільш швидко та з найменшими витратами провести покращення інвестиційного клімату.

Отже, з метою створення додаткових дієвих стимулів для розширення інвестиційної діяльності, вирішення питань макроекономічної стабілізації, поліпшення інвестиційного клімату, в тому числі умов діяльності іноземних інвесторів в Україні, слід забезпечити стабілізоване управління інвестиційним кліматом задля економічного розвитку держави.

Виходом із несприятливої ситуації, що склалася на сьогоднішній день в Україні, завдяки впливу світової фінансової кризи, є обґрунтування раціональної інвестиційної політики, в якій пріоритет матимуть система державного регулювання й реформування структури власності на основі приватизації, концепція технічного переоснащення промислового виробництва із залученням коштів іноземних інвесторів та інші заходи. Така концепція забезпечить підвищення інвестиційної активності за наявності певних економічних передумов, якими є:

- залучення іноземних інвестицій з урахуванням мети й завдань структурної трансформації промислового комплексу, цільових програм міжгалузевого розвитку;

- ефективне використання інвестицій;

- обґрунтування вибору пріоритетних секторів матеріального виробництва, які визначають конкурентні позиції країни на світових ринках;

- створення динамічного експортного потенціалу, що може швидко адаптуватися до кон'юнктури зовнішнього ринкового середовища;

Наявність економічних передумов підвищення інвестиційної активності має стати реальною основою для обґрунтованого визначення мети залучення іноземних інвестицій у різні сфери української економіки [5].

Висновки. Досягти підвищення інвестиційної активності можна за умови розробки й реалізації вітчизняної стратегії залучення іноземного капіталу. Перш за все, для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно знайти економічний механізм, який дав би змогу збалансувати норму прибутку, рівень ризику, стимули й гарантії для залучення іноземних інвестицій у процес приватизації та розвитку експортного потенціалу, забезпечив бажаний кінцевий результат інвестування, тобто помітний внесок у розвиток економіки, підвищення ефективності її функціонування, впровадження сучасних технологій та методів управління. Важливо обрати пріоритети в інвестиційному процесі, які б забезпечили найвищий рівень його ефективності. Це зумовлює потребу здійснення таких заходів, як:

- звуження напрямів інвестування і запровадження проектів з урахуванням існуючого інноваційного потенціалу;

- включення в інвестиційний процес як державних, так і приватних ресурсів;

- залучення іноземних партнерів до запровадження інвестиційних проектів, пов'язаних із використанням інноваційного і промислового потенціалу;

– створення нових організаційних форм інтеграції фінансового і промислового капіталу;

Отже, наведений комплексний механізм залучення іноземних інвестицій сприятиме покращенню інвестиційного клімату й підвищенню інвестиційної активності. Стрижнем такого механізму є економіко – організаційний блок, що має базуватися на обґрунтованій концептуальній основі і стратегії залучення іноземних інвестицій, системі пільг в оподаткуванні, визначенні пріоритетних напрямів використання іноземних інвестицій, розширенні можливостей участі іноземних інвесторів у процесі приватизації і створенні спільних підприємств за умови ефективного функціонування механізму державних гарантій і системи законодавчого, нормативного та інформаційного забезпечення іноземних інвестицій.

Список використаної літератури

1. Игошкин Н.В. «Инвестиции. Организация управления и финансирования»: учебник для вузов. 2-е изд., перераб. и доп. / Н.В. Игошкин. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2010. – 542 с.
2. Воронін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій / В.Є. Воронін. – К.: Вид-во: УАДУ, 2009. – 392 с.
3. Кваша С. Напрями і проблеми інтеграції України у світовий економічний простір / С.Кваша, Н. Патика// Економіка України. – 2009. – № 9. – С. 77–81.
4. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: навч. посіб. / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2009. – 160 с.
5. Інвестиційний клімат в Україні: фактори можливих ризиків / О.О. Слюсаренко. – К.: РВПС України НАН України, 2010.
6. Бланк І.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. – К.: МП «ИТЕМ» ЛТД, 2009. – 448 с.
7. Маліцький Б.А. Моніторинг інвестиційного клімату в Україні / Б.А. Маліцький // Розвиток науки та науково-технічного потенціалу в Україні та за кордоном. – 2011. – № 2 (3).
8. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: Стан, проблеми і перспективи / Л.М. Борщ. – К.: Знання, 2009. – 318 с.
9. Віторт Т.В. Інвестиції та економічне зростання: взаємозв'язок у перехідній економіці / Т.В. Віторт. – Х.: Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2009. – 163 с.
10. Карпінський Б.А. Інвестиційний клімат в Україні / Б.А. Карпінський// Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 139–148.
11. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О.В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2011. – № 2 (147). – С. 68–81.

В статье рассматривается проблема взаимосвязи притока иностранного капитала и уровня развития макроэкономических показателей страны. Предложены основные направления улучшения инвестиционного климата в Украине, пути улучшения инвестиционной привлекательности Украины.

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционный климат, иностранные инвестиции, инвестиционный риск, инвестиционная политика.*

The problem of interdependence of foreign capital inflow from macroeconomic level of country's development has been examined. The basic directions of investment climate improvement have been suggested.

Key words: *investment, investment climate, foreign investment, investment risk, investment policy.*

Надійшло до редакції 5.04.2012.